

КОНТРОЛЬ ТА МОНІТОРИНГ ТРУДОВИХ І ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ПРАВ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ЯК ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПРОЦЕС

Актуалізація проблеми контролю та моніторингу трудових і підприємницьких прав ветеранів війни обумовлена необхідністю вдосконалення умов їх реалізації. Розглянуто окремі елементи системи функціонування механізму адаптації ветеранів до цивільного життя під час відновлення. Обґрунтовано доцільність інтеграції моніторингу та контролю трудо-правового механізму адаптації задля корекції його елементів.

Запропоновано корективи щодо досягнення балансу застосування інструментів та можливостей здійснення державного та недержавного контролю, аудиту, самоконтролю, інших форм соціального моніторингу. Зроблено акцент на недоліках законодавчої бази для реалізації права на підприємницьку діяльність ветеранів війни.

Ключові слова: ветерани війни, забезпечення прав, трудові права, контроль, моніторинг, забезпечення зайнятості, ветеранське підприємництво, ветеранські права.

Постановка проблеми. В Україні було активізовано на державному рівні вивчення проблематики реалізації трудових та підприємницьких прав ветеранів війни. Приводом стали жакливі події неспровокованої воєнної агресії РФ у бік нашої країни, населення її міст та інфраструктури у 2022 році, а також – наслідки війни. Тут новатором активізації став НДІ ПЗІР НАПрН України, колектив якого у 2024 році обрав для виконання фундаментальну тему «Правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни» (номер державної реєстрації РК УкрІНТЕІ № 0123U104874).

Водночас, започаткований ними науковий напрям щодо формування сучасних правових механізмів професійної адаптації ветеранів війни та стимулювання їх економічної активності в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення потребує поглиблення міжгалузевих знань науки, в тому числі юриспруденції. Комплекс правових проблем спонукає до об'єднання надбань науки трудового права, адміністративного, господарського, економіко-правових знань про підприємницьку діяльність, аби розв'язати їх з максимальною ефективністю результату.

Реалізація права на сприятливі умови праці та/або – права на підтримку підприємницьких ініціатив ветеранів (гранти, пільгові кредити, компенсація відсоткових ставок за кредитами, підтримка у сфері лізингу, інші преференції) потребує зворотнього зв'язку із суспільством на системному рівні. Тради-

ційно у минулому таку місію виконував би загальний нагляд, система державного контролю тощо. Але в умовах лібералізації державного контролю постає питання активної відповідальності самих підприємців, органів місцевого самоврядування, громадських організацій та й – суспільства в цілому. Розширений спектр державного контролю дещо деформується. Можливості самоконтролю суб'єктів господарювання та роботодавців розширюються. Внаслідок цього маємо звернути увагу на підсилення можливостей соціального моніторингу. Соціальний моніторинг містить в собі елементи дослідницького процесу, аналітичної обробки результатів спостереження і тому потребує стандартизації певних аспектів даного процесу оцінювання, коли йдеться про забезпечення трудових і підприємницьких прав ветеранів війни. Результатив вивчення комплексу теоретичних та практичних проблем обраної тематики не було представлено у ракурсі співставлення потенціалу ресурсів соціального моніторингу, а потім – напрацювання пропозицій щодо збалансування інструментів та можливостей їх застосування при здійсненні недержавного контролю, аудиту, самоконтролю, інших форм соціального моніторингу.

Мета статті – висвітлити досягнення дослідницького процесу щодо творчого задуму розкриття проблеми забезпечення контролю та моніторингу у системі функціонування адаптаційного механізму реалізації трудових та підприємницьких прав ветеранів війни, а також – викласти результати опрацю-

вання перспективного напрямку вдосконалення положень українського законодавства про ветеранів війни.

Аналіз досліджень і публікацій. Огляд та опрацювання бібліографічних джерел показує, що колектив науковців НДІ ПЗІР НАПрН України, об'єднаних інтересом щодо вивчення проблематики реалізації трудових та підприємницьких прав ветеранів війни у сучасних умовах підготував дві монографії та продовжує виконувати держбюджетну тему – «Правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни» (РК УкрІНТЕІ № 0123U104874). Перша колективна монографія – «Правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни» [1]. Друга також колективна – «Праця і бізнес ветеранів війни: юридична теорія і практика» [2]. Започаткований колективом дослідників науковий напрям щодо формування сучасних правових механізмів професійної адаптації ветеранів війни та стимулювання їх економічної активності в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення дозволив представити обґрунтування, запропонувати аналітичні висновки та наукові рекомендації. Всі вони можуть слугувати підґрунтям для подальших міждисциплінарних розвідок, спрямованих на розроблення дієвих правових механізмів забезпечення гідних умов праці, економічного розвитку та соціальної інтеграції сучасних українських ветеранів. [2, с. 6].

Правовим аспектам функціонування підприємництва та захисту прав суб'єктів господарювання, в тому числі шляхом трансформації господарських відносин в кризових та післявоєнних умовах присвячено окремі розділи та підрозділи колективної монографії «Пріоритетні цілі соціально-економічної політики держави та правові інструменти їх досягнення в умовах війни та післявоєнного відновлення» [3]. Колектив авторів цієї монографії підсумовує результати чотирирічного дослідження фундаментальної теми «Правове забезпечення соціального спрямування економіки України та бізнесу в сучасних умовах цифровізації, глобалізації, появи нових загроз суспільному благополуччю». В ній лише у форматі окремих епізодів розглядаються питання соціального захисту ветеранів війни, працевлаштування та адаптації до цивільного життя під час відновлення. Водночас пропозиції щодо захисту прав суб'єктів господарювання є універсальними та можуть бути адаптованими до захисту прав суб'єктів ветеранського підприємництва.

Питання гарантування прав суб'єктів малого і середнього підприємництва під час здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності та деякі питання моніторингу досліджу-

ються у дисертації В.В. Воскобойнікова [4]. Також він обґрунтував необхідність розроблення єдиної державної «Концепції розвитку та підтримки бізнесу в умовах воєнного стану» та запропонував її структуру і шляхи втілення в практику [5].

Значно раніше вже були здійснені наукові розвідки щодо пізнання механізму моніторингу у сфері підприємництва також у форматі дисертаційного дослідження. Щоправда М.О. Беззубова – автор дисертації на тему «Регулювання розвитку малого і середнього бізнесу в Україні» його розглядає у складі принципів розроблення державної політики стимулювання розвитку сектора малого і середнього бізнесу. Вона пропонує віднести до принципів: встановлення чітких критеріїв державної інтервенції і створення прозорого і ефективного механізму моніторингу результатів цієї інтервенції [6, с. 19].

Виклад основного матеріалу. Науковцями було запропоновано декілька напрямів, за якими можна модернізувати правові засоби здійснення адаптації ветеранів війни до цивільного життя. Особливий інтерес представляє напрям дослідження трудо-правового механізму адаптації. Його спрямованість передбачає переведення у практичну площину концепцій та моделей правового забезпечення трудових прав цієї поважної категорії суспільства. Зазначена ціль сприяє актуалізації вивчення нового типу контролю у забезпеченні зайнятості ветеранів війни. Його призначення – мінімізувати соціальні та професійні ризики під час реалізації механізму адаптації ветеранів війни до цивільного життя.

О.В. Шаповалова звертає увагу на деякі акценти щодо прояву функцій контролю та самоконтролю підприємства при традиційному працевлаштуванні у формі найманої праці; працевлаштуванні на умовах нестандартної зайнятості; при започаткуванні ветеранського підприємництва [7, с. 14].

Зокрема, при традиційному працевлаштуванні у формі найманої праці функції контролю спрямовані на попередження порушень та проявів невідповідності приписам Кодексу законів про працю України, в який внесено низку відповідних змін задля умов воєнного стану та організації праці в них. Об'єктом уваги відповідних органів тут мають стати приписи про колективно-трудова відносини з проєкцією на наявність в колективі працівників із статусом ветерана війни та можливі особливості індивідуально-трудова відносин із ними, запропоновані трудовим колективом, а не лише законодавцем [7, с. 15].

Тут потребує підсилення ресурс спостереження за виконанням приписів локальних нормативно-правових актів. Цей ресурс мають недержавні органи спостереження – профспілковий комітет, трудовий колектив, Комісії з трудових спорів тощо. Також слід приділяти належну увагу похибкам тлумачення норм

Закону «Про правовий режим воєнного стану» та спеціального Закону «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану».

Тут стає цілком контролю засторога від волонтеристських діянь. Дана засторога, поміж інших причин, обумовлена ще й відсутністю досвіду тлумачення вимог і обмежень, обумовлених військовою агресією та її наслідками, а також – практики охорони та збереження трудових прав за таких умов. Інші права на працевлаштування, навпаки, з об'єктивних причин і стан їх реалізації погіршується. Наприклад, у зв'язку релокацією за кордони України та/або ліквідацією підприємства або бізнесу, зруйнування агресором інфраструктури та ін. Але й тут потрібно контролювати та попереджати ще й волонтеристські прояви діянь роботодавця та представників кадрових служб [7, с. 15]. Також виникає необхідність контролю за опануванням роботодавцями, підприємцями навичок створення гібридних робочих місць та організації праці в режимі нестандартної зайнятості [7, с. 16].

Розуміння потреби вдосконалення механізмів державного контролю за дотриманням трудових прав ветеранів війни висловлює В.П. Кохан. При цьому вона спирається на негативну практику реалізації чинних гарантій квотування робочих місць, збереження місця праці, додаткові відпустки, які часто залишаються декларативними через відсутність ефективного моніторингу [2, с. 68]. Імовірно йдеться про здійснення моніторингу виконання. У цьому ж авторському розділі з назвою: «Право на працю ветеранів війни як фундаментальне трудове право: проблеми реалізації в умовах воєнного стану» В.П. Кохан висловлює пропозицію; «запровадити спеціальні інструменти державного нагляду за виконанням законодавства у сфері праці ветеранів, зокрема, шляхом створення в структурі Державної служби з питань праці підрозділу або окремої посади уповноваженого з питань працевлаштування ветеранів. Варто розширити систему стимулів для роботодавців, які забезпечують працевлаштування ветеранів війни». [2, с. 68].

Такий підхід виглядає дещо заполітизованим. Пропозиція створення у структурі Державної служби з питань праці підрозділу або окремої посади уповноваженого з питань працевлаштування ветеранів не є доречною, бо у зазначеній сфері превалює локальний рівень спостереження. Він ефективніший, бо максимально наближений до об'єкту моніторингу виконання. Тому акцент виключно на державному контролі та державному нагляді, вважаємо, не є виправданим у даному контексті.

За негативних оцінок науковців у бік державного контролю стає доцільним звернути увагу на функції змішаного контролю, коли підвищується значимість

недержавного контролю, аудиту, самоконтролю, інших форм моніторингу виконання, а не виключно контролю та нагляду з боку держави. І якщо при запуску ветеранського підприємництва, коли вживаються заходи фінансово-кредитної та податкової підтримки розвитку ветеранського бізнесу, функції зовнішнього державного контролю є виправданими, то моніторинг за дотриманням трудових прав ветеранів війни доцільно диференціювати, починаючи з недержавного. Такий підхід має перспективу бути більш ефективним у відповідності з процесами лібералізації державного контролю у сфері здійснення підприємницької діяльності.

Лібералізація державного контролю у зазначеній сфері у сучасних умовах відбувається, в основному, відповідно до вимог Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо спрощення умов провадження господарської діяльності в період дії воєнного стану в Україні» від 17 липня 2024 року за № 3869-IX, що набув чинності 2 вересня 2024 року та Закону України «Про ветеранське підприємство» [8].

Водночас організаційно-правові аспекти фінансового контролю та пропозиції осучаснення банківського моніторингу виконання вимог, адресованих клієнтам, були поживлені у дослідницькому просторі ще в 2019 році. Вони залишилися актуальними для вищезазначеної проблеми внаслідок виправданого державної інтервенції як цілеспрямованого втручання Центрального банку у певні процеси моніторингу підприємницької діяльності для впливу на ситуацію з грошовим обігом з метою попередження корупції, фіктивного підприємництва, відмивання брудних грошей, купівлі-продажу зброї тощо.

Актуалізація цього питання загострюється також внаслідок того, що відбувається неодноразова настанова Національного Банку України – посилити фінансовий моніторинг банків щодо ФОП та інших суб'єктів підприємницької діяльності. Вона адресується банкам всіх форм власності, однак інструментарій послідовності моніторингових дій у них має різний ступінь збалансованості. Звідси виникає проблема співмірності моніторингових дій як передумови запровадження послідовних заходів з боку суб'єктів з повноваженнями контролю та/або правоохоронних органів.

Контроль, самоконтроль і моніторинг виконання є необхідною складовою як у системі переходу від військової служби до ветеранського підприємництва так і у системі функціонування адаптаційного механізму вже тоді, коли відбувається реалізації підприємницьких прав. Тому слід розвинути підходи до наукового обґрунтування проблеми розмежування функціональних завдань суб'єктів моніторингу та органів державного та державного контролю. При

цьому маємо виходити з наступного твердження: коли утворюються державні органи та інші інституції контролю правових механізмів адаптації ветеранів війни до цивільного життя, (використовуючи потенціал ветеранського підприємництва), загострюється проблема уникнення непослідовності у відтворенні їх функціоналу.

Потреба в аналітичному підґрунті для створення системи не лише контролю, але й – соціального моніторингу надає науковцям нові завдання щодо виявлення відповідних підходів. Завдання перше – необхідно отримати повне уявлення про контроль і моніторинг (1) при створенні та підтримці суб'єкта ветеранського підприємництва та (2) при поточній реалізації підприємницьких прав. На завдання друге вказали результати проведеного аналізу законодавчої бази та підзаконних актів. Аналіз показав, що задля досягнення узгодженості дій органів моніторингу та органів контролю з приводу забезпечення трудових і підприємницьких прав ветеранів війни законодавство потребує доповнень та змін. Зокрема, у за відповідні (обґрунтовані автором раніше) положення Закону України «Про ветеранське підприємництво», «Про військово-цивільні адміністрації», «Про забезпечення зайнятості населення», «Про аудит», законодавство про працю, Постанови КМ України про деякі питання Державної регуляторної служби України та ін.

Науково-практичний коментар Закону України «Про ветеранське підприємництво» доводить, що у статті 9, яка має назву «Основні напрями державної політики щодо формування конкурентної переваги у сфері розвитку та функціонування ветеранського підприємництва» закріплено низку основних напрямів державної політики щодо формування конкурентної переваги у сфері розвитку та функціонування ветеранського підприємництва. Серед напрямів – сприяння спрощенню дозвільних процедур та процедур здійснення державного нагляду (контролю), отримання документів дозвільного характеру для суб'єктів ветеранського підприємництва та скорочення строку проведення таких процедур [8, ст. 9, п. 6].

Наступним логічним кроком законодавця є закріплення в рамках спеціального Закону переліку органів, що забезпечують розвиток та функціонування ветеранського підприємництва та здійснюють контроль за реалізацією приписів щодо державного експорту, контроль за цінами. Також – нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності; у сфері організації та контролю за виготовленням цінних паперів, документів суворої звітності; у сфері промислової безпеки, охорони праці, гігієни праці, поводження з вибуховими матеріалами, здійснення державного гірничого нагляду, здійснення держав-

ного нагляду та контролю за додержанням вимог законодавства про працю та зайнятість населення [8, ст. 10, ч. 1, ч. 3].

Окремо, в контексті статті 14 «Гарантії державної підтримки суб'єктів ветеранського підприємництва» необхідно відзначити припис стосовно органів не лише державної влади, але й – органів місцевого самоврядування, яким прописано здійснення контролю за діяльністю суб'єктів ветеранського підприємництва у випадках, передбачених законом [8, ст. 14, ч. 3.]. Цей припис обумовлює формування самостійного напрямку дослідження, який розкриває перспективи вдосконалення положень українського законодавства про ветеранів війни у частині запровадження соціального моніторингу виконання. Соціальний моніторинг та контроль з боку органів місцевого самоврядування є вкрай відповідальним не лише для наукової спільноти, але й – для нашої країни і для суспільства в цілому. Тут знадобиться обґрунтувати низку змін в частині доповнення законодавства з метою підсилення потенціалу соціального моніторингу виконання.

Проблематика контролю та соціального моніторингу щодо забезпечення підприємницьких прав ветеранів війни, як дослідницького процесу, вперше обговорюється в аспекті досягнення комплексу збалансованих потреб в їх ресурсах задля реалізації на практиці реальної підтримки ветеранського підприємництва. Базовим підґрунтям дослідження тут стануть праці Подцерковного О. П. [9], Ісакова М. Г. [10], Спасибо-Фатєєвої І. В. [11], Селіванової І. А. [12] та інших.

Спираючись на оцінку авторитетним вченим С. О. Сунегінім значимості сучасної юридичної науки¹ [13, с. 304–317] та власні результати щодо авторського задуму розкриття проблеми забезпечення недержавного контролю та моніторингу у системі функціонування адаптаційного механізму реалізації трудових та підприємницьких прав ветеранів війни, можна зробити наступні висновки, спрямовані на

¹ Сучасна юридичної наука повинна, по-перше, стати фундаментом правотворчості та правозастосування з точки зору наукового обґрунтування доцільності та ефективності, вивчення та узагальнення, по-друге, забезпечити системність, збалансованість та внутрішню узгодженість законодавства. Заполітизованість, відсутність нових юридичних парадигм, орієнтація лише на модернізацію законодавства, недооцінка потенціалу категорії праворозумінням для вирішення практичних завдань соціальних перетворень та усвідомлення реалій юридичної дійсності, зростаючі тенденції до правового нігілізму та правового ідеалізму, низькі інноваційний потенціал та методологічна основа наукових досліджень, поширеність псевдонауковості тощо вказують на слабкі місця сучасної юридичної науки. Це ті виклики та водночас загрози, подолання яких потребує перегляду світоглядної бази наукових досліджень та розробка і прийняття на державному рівні науково-обґрунтованої концепції власної розбудови.

унікнення заполітизованості вище зазначених питань.

Висновки. В Україні на законодавчому рівні для ветеранів війни запроваджуються особливі умови працевлаштування. Після працевлаштування передбачено, що виконання своєї роботи ветеран війни буде здійснювати у режимі, передбаченому під потреби його професійної адаптації до цивільного життя. Також наша країна має чималий законодавчий успіх щодо започаткування особливих умов ведення підприємницької діяльності цією почесною категорією осіб. Зокрема, цьому сприяє введення ветеранського підприємництва у законодавчу термінологію, а також конкретизація його визначення та деталізація особливостей здійснення.

Водночас, комплексний аналіз правового статусу ветеранів війни у сфері праці та підприємництва показав стан недостатності сучасних знань у дослідницькому процесі відповідних проблем, а також – наявність пробілів. Зокрема, необхідні нові наукові наявні знання у постановці та реалізації проблеми збалансування облікової й перевіркової діяльності з метою прийняття офіційних рішень при порушенні трудових та підприємницьких прав ветеранів війни в умовах лібералізації контролю. Виявлено потребу активізації соціального моніторингу.

Для того, щоб побудувати ефективну систему забезпечення прав ветеранів як елемента адаптації

до цивільного життя стає необхідним створення наукового підґрунтя для розвитку прикладних наукових досліджень щодо виявлення практичних проблем належної інституціоналізації відповідних суспільних відносин не лише державного контролю за реалізацією трудових та підприємницьких прав ветеранів війни, а також – соціального моніторингу у зазначеній сфері.

Для привнесення нових знань щодо розуміння процесів забезпечення трудових та підприємницьких прав ветеранів війни обрано за базові наявні досягнення відомих представників дослідницького процесу щодо формалізації, організації і легалізації суспільних відносин не лише державного, але й недержавного контролю в умовах його лібералізації. Тому слід визнати соціальною потребою подальшу формалізацію та деперсоналізацію облікових операцій щодо контролю і моніторингу (з боку державних та недержавних інституцій) при здійсненні підприємницької діяльності ветеранів війни.

Для реалізації відповідного дослідницького задуму в цілому передбачено створення системи моніторингу ефективності забезпечення прав ветеранів; проведення регулярних оцінок впливу на розвиток ветеранського підприємництва та внесення змін до вимог щодо здійснення моніторингу виконання відповідних вимог.

ЛІТЕРАТУРА

1. Правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни: монографія / [В. П. Кохан, С. А. Новіков, О. В. Шаповалова та ін.]; за ред. В. П. Кохан, І. О. Мамасєва. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2024. 214 с. DOI: <https://doi.org/10.37772/978-617-7806-59-1>
2. Праця і бізнес ветеранів війни: юридична теорія і практика: монографія / [В. П. Кохан, Л. М. Сінцова, В. І. Шервердіна та ін.]; за ред. В. П. Кохан. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2025. 146 с. DOI: <https://doi.org/10.37772/978-617-7806-66-9>
3. Пріоритетні цілі соціально-економічної політики держави та правові інструменти їх досягнення в умовах війни та післявоєнного відновлення: монографія/колектив авторів. Київ: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка ФГ Бурчака НАПрН України, 2025. 378 с.
4. Воскобойніков В. В. Адміністративно-правовий механізм підтримки та розвитку бізнесу в умовах воєнного стану в Україні: дисертація на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право». Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, 2024. 210 с.
5. Воскобойніков В. В. Межі підтримки та розвитку бізнесу в умовах воєнного стану. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми*. Тези доп. учасників VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30 червня 2022 р.). С. 96–98. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20220630/article/view/voskoboinikov
6. Беззубова М. О. Регулювання розвитку малого і середнього бізнесу в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Київ, 2010. 22 с.
7. Шаповалова О. В. Контроль у забезпеченні зайнятості ветеранів війни. *Правове забезпечення професійної адаптації та права на підприємницьку діяльність ветеранів війни*: збірник наукових праць НДІ ПЗІР НАПрН України за матеріалами I-го круглого столу (м. Харків, 31 травня 2024 року) / за ред. С.В. Глібка, В.П. Кохан. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2024. 137 с. https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2024/05/conf_31.05.2024.pdf
8. Про ветеранське підприємництво: Закон України від 31.07.2025 р. № 4563-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4563-20#Text>.

9. Подцерковний О. П. Від торгового права до господарського: періодизація галузевого розвитку. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 48. С. 295–303.
10. Ісаков М. Г. Поняття та ознаки підприємництва як об'єкта державного контролю. *Форум права*. 2011. № 4. С. 332–339. URL: <https://globus.ua/press/publ/item-37>.
11. Спасибо–Фатєєва І. Юридичні особи за цивільним кодексом України. *Право України*. 2014. № 2. С. 70–79.
12. Селіванова І. А. Розділ 4. Правове забезпечення підприємницької діяльності ветеранів війни. *Праця і бізнес ветеранів війни: юридична теорія і практика: монографія* / [В. П. Кохан, Л. М. Сіньова, В. І. Шeverдіна та ін.]; за ред. В. П. Кохан. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2025. 146 с. с. 93-120.
13. Сунегін С. О. Право в умовах війни: функціональний вимір. *Альманах права*. 2022. Вип. 13. С. 304-317. DOI: 10.33663/2524-017X-2022-13-50.

REFERENCES

1. Kokhan, V.P., Novikov, Ye. A., Shapovalova, O.V. et al. (2024). Legal support for the professional adaptation and the right to entrepreneurial activity of war veterans. V.P. Kokhan, I.O. Mamaiev (Ed.). Kharkiv: Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of National Academy of Legal Sciences of Ukraine. DOI: <https://doi.org/10.37772/978-617-7806-59-1> [in Ukrainian].
2. Kokhan, V.P. (Ed.). (2025). Labour and business of war veterans: Legal theory and practice: Monograph (V. P. Kokhan, L. M. Sinova, V. I. Sheverdina, et al.). Kharkiv: Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of National Academy of Legal Sciences of Ukraine. DOI: <https://doi.org/10.37772/978-617-7806-66-9> [in Ukrainian].
3. Priority goals of the state's socio-economic policy and legal instruments for their achievement in conditions of war and post-war recovery: monograph/team of authors. (2025). Kyiv: Academician F.G. Burchak Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the National Academy of Sciences of Ukraine. [in Ukrainian].
4. Voskoboynikov, V.V. (2024). *Administrative and legal mechanism for supporting and developing business under martial law in Ukraine*. Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in specialty 081 «Law». Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv [in Ukrainian].
5. Voskoboynikov, V.V. (Kharkiv, June 30, 2022). Limits of supporting and developing business under martial law. *Theoretical issues of jurisprudence and problems*. Theses of additional participants of the VI All-Ukrainian scientific-practical conference. 96–98. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20220630/article/view/voskoboinikov [in Ukrainian].
6. Bezzubova, M.O. (2010). Regulation of the development of small and medium-sized businesses in Ukraine: author's abstract. dissertation ... candidate of economic sciences: 08.00.04. Kyiv. 22 p. [in Ukrainian].
7. Shapovalova, O.V. (2024). Control over the employment of war veterans. Legal support for professional adaptation and the right to entrepreneurial activity of war veterans: collection of scientific works of the Research Institute of the National Academy of Sciences of Ukraine based on the materials of the 1st round table (Kharkiv, May 31, 2024) / edited by S. V. Hlibka, V. P. Kokhan. Kharkiv: Research Institute of the National Academy of Sciences of Ukraine. Retrieved from https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2024/05/conf_31.05.2024.pdf [in Ukrainian].
8. On veteran entrepreneurship: Law of Ukraine dated 07.31.2025 № 4563-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4563-20#Text> [in Ukrainian].
9. Podtserkovny, O.P. (2009). From commercial law to economic law: periodization of industry development. *Actual problems of state and law*, Issue 48, 295–303 [in Ukrainian].
10. Isakov, M.G. (2011). The concept and features of entrepreneurship as an object of state control. *Forum of Law*, 4, 332–339. URL: <https://globus.ua/press/publ/item-37> [in Ukrainian].
11. Spasibo–Fateeva, I. (2014). Legal entities under the Civil Code of Ukraine. *Law of Ukraine*, 2, 70–79 [in Ukrainian].
12. Selivanova, I.A. (2025). Section 4. Legal support for the entrepreneurial activity of war veterans. Work and business of war veterans: legal theory and practice: monograph / [V. P. Kokhan, L. M. Sinyova, V. I. Sheverdina and others]; ed. V. P. Kokhan. Kharkiv: Research Institute of Law for the Provision of Innovative Development of the National Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
13. Sunegin, SO. (2022). Law in wartime: functional dimension. *Almanac of Law*, Issue 13, 304-317. DOI: <https://doi.org/10.33663/2524-017X-2022-13-50> [in Ukrainian].

KORNIENKO INNA

Deputy Director of the Department – Head of the Directorate for IDP Affairs and Accounting of the Department of Social Protection of the Population of the Luhansk Regional State Administration

CONTROL AND MONITORING OF LABOR AND ENTREPRENEURIAL RIGHTS OF WAR VETERANS AS A RESEARCH PROCESS

Problem setting. The actualization of the problem of control and monitoring of the labor and entrepreneurial rights of war veterans is driven by the need to improve the conditions for their realization.

The purpose of this article. The purpose of the article is to highlight the achievements of the research process regarding the creative idea of revealing the problem of ensuring control and monitoring in the system of functioning of the adaptation mechanism for the implementation of labor and entrepreneurial rights of war veterans, as well as – to present the results of the study of a promising direction for improving the provisions of Ukrainian legislation on war veterans.

Article's main body. Specific elements of the functional system of the mechanism for veterans' adaptation to civilian life during the recovery period are considered. The feasibility of integrating monitoring and control into the labor-legal adaptation mechanism in order to correct its elements is substantiated. Corrections are proposed to achieve a balance in the use of tools and opportunities for state and non-state control, audit, self-control, and other forms of social monitoring. Adjustments are proposed to achieve a balance in the application of instruments and opportunities for state and non-state control, auditing, self-control, and other forms of social monitoring. Emphasis is placed on the shortcomings of the legislative framework for the implementation of the right to entrepreneurial activity of war veterans. A comprehensive analysis of the legal status of war veterans in the field of labor and entrepreneurship showed the insufficiency of modern knowledge in the research process of relevant problems, as well as the presence of gaps.

Conclusions. It is proposed to create a system for monitoring the effectiveness of ensuring veterans' rights; to conduct regular assessments of the impact on the development of veteran entrepreneurship; and to amend the requirements for monitoring compliance with the relevant requirements.

Keywords: war veterans, ensuring rights, labor rights, control, monitoring, employment provision, veteran entrepreneurship, veteran rights.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Корнієнко І. С. Контроль та моніторинг трудових і підприємницьких прав ветеранів війни як дослідницький процес. *Право та інновації*. 2025. № 4 (52). С. 139–145. doi: [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2025-4\(52\)-19](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2025-4(52)-19).

Дата подання автором: 20.12.2025

Дата прийняття після рецензування: 22.12.2025

Дата опублікування: 23.12.2025